

Kihantolás

Zsákos János, Remetelak néptanácsi titkára szólt az elnöknek, hogy másnap egyenesen terepre indul a lakásáról, mert ahány gazember összeverődött itt, mind egyszerre veszett meg; a szállások ismét tele bolhával, poloskával, az egészségügyi technikus hetek óta arra se dugta a pofáját, a gördülő üzletet nem vontatják fel a vágatokhoz, a községi állatorvos egy hónap alatt öt cédulát adott ki kényszervágásra, és sutyiban ő maga is széttrancsíroz egy-egy borjút.

Mindezt sápadtan, szaporán mondta el, inkább saját zavarát, belső nyugtalanságát akarta túlkiabálni, hiszen az utóbbi időben több baj érte, mint régebb évek alatt. Föl akarta hát táplálni lázadó önérzetét, s nem ok nélkül indult el farkaskutyával azon a reggelen. – Janka, jöszte ide – kiáltott minduntalan a szuka után, a pórázzal csizmanadrágja szárát csapkodva. A jegenyesoron sétáltak az orvosi rendelő előtt; a kutya most visszahökölt, és a salak fölporzott mögötte; amint hátrapillantott, látta, hogy a gazdája felemeli a szíjat, s meghunyászkodva odakúszott a lábához. Zsákos puhán rálépett a nyakára.

– Már te is, már te is? – dűnnyögte a kutyatartók szemrehányó szeretetével, bár ő maga sem tudta, kire gondolt e percben, melyik sérelem parázslott fel benne izzóbban; talán Oniga elvtárs megalázó csúfondárosága... Hívatta a rajonhoz, mert úgy volt, hogy ismét hat hónapos káderiskolába küldik, de a dossziéjában valami nem volt rendben. Zsákos mélyről jött, a legmélyebbről. Heten voltak testvérek, és az építővállalattól emelték ki, ahol KISZ-titkárnak választották meg kevéssel azelőtt. Az életrajzában most mégis találtak néhány rikító sort, amelyben azt vallotta, hogy édesapját, az öreg Csocsujt közös sírba kapartatta be a városháza, mert jó barátságban volt sok illegalistával, és forradalmi dalokat játszott nekik ingyen... Oniga egyszer már fönnakadt ezen az állításon, de végül is összecsukta a dossziét, és így szólt:

– Ha te ragaszkodol hozzá, hát egye fene; a polgári-földesúri rendszer csakugyan kapható volt minden alávalóságra!

Ezúttal azonban a tartománynál húzták alá pirossal azt a bekezdést, s ami ennél is rosszabb volt, Oniga közben megbízást adott, hogy nézzenek utána Marosújváron a különös temetésnek, s amint Zsákos belépett hozzá, máris ingerülten bökött a bekeretezett mondatokra: lám, mondta ő, hogy szagos ez az elparentálás, és az elvtársak úgysem veszik be odafent. Zsákos leült vele szemben, egy ideig úgy tett, mintha a mellén nyüzsgő színes jelvényeket nézegetné, utána buta meglepődéssel kérdezte: – Miféle elparentálásról beszélsz, titkár elvtárs? – Oniga föl sem nézett, csak elmosolyodott: – János, ne rejtőzz a kisujjad mögé!... Már ott tartunk, hogy a saját tökfedőnket csaklizzuk meg?... Hiszen te magad tudod a legjobban, hogyan is történt a dolog... Nem elég, hogy megszívtátok a temetkezési pénzt, de miután a húgaid gyűjtőívvel megint összemángálták az összeget, annak is a fenekére ütöttek, az utolsó bániig... Sőt még hajba is kaptatok, és ahányan voltatok, annyifelé szaladtatok... Így hát az ötödik napon, amikor a szomszédok jelentették a hatóságnak, hogy a tetem már szaglik, teherkocsit küldtek ki és két napszámost fogókkal, lapáttal... Így volt, vagy nem, János?... Beszéljünk nyíltan, elvszerűen, ne féljünk a bírálattól, és ne akarjuk félrevezetni egymást, az istenfádat... Igaz, hogy te akkor még kölyök voltál, de mire való hazudozni, tovább feketíteni azt, ami önmagában is fekete?... Inkább írd másik életrajzot, a temetésről pedig hallgass, mint a sír, megértted?!...

Kikísérte a folyosóra, de nem nyújtott kezét, és őt előbb szédülés fogta el, aztán az ülepét meg a bordáit kezdte tapogatni, mintha a rajoni „első” megrugdalta volna. Még a lábát is húzta egy ideig, s közben minduntalan eléje tűnt a szemetesekocsi: látta, amint a két csavargó kampóval lerántja az öreget az ágyról, és belefördítja abba a nagy ládába, s szerette volna leinni magát, de nem volt pénz nála akkor, és így a maga bántó valóságában kellett elszenvednie, ami vele a rajonnál történt.

Évekkel azelőtt egy szép és komolyka tanítónőt helyeztek Remetelakra: Tenkei Lenkének hívták, és min-

denki sajnálta, mert nem ismertek hozzá való férfit a környéken. Szkojka, az élcfaragó asztalosmester, aki verseket küldözgetett le a völgybe a lapnak „föülbírálásra”, még ugratta is: – Mikor papálunk nagykanállal, Esztelenke? –, máskor meg eléje állt az utcán a sötétben: – Mondja, ki jár magához estelente? – Pedig senki sem kísérgette, senki sem legyeskedett körülötte, és Zsákosnak talán épp azért tetszett meg annyira, mert ez a szelídség, ez az önállóság még inkább csigázta az ő birodalmán belül, s Oniga leckéje után úgy képzelte, ha a kis tanítónő elfogadná őt, mindjárt több volna önmaga s a világ előtt is; hiszen eddig minden hivalkodása ellenére csak büfés-lányokat, lompos özvegyasszonyokat, malterhordó cigány-lányokat ölelt. Olykor bekukkintott az iskolába, mint aki ellenőrző úton van a néptanáctól, a hangjával utána-kapott Lenkének az utcán, de a közelében zavart lett, elvesztette a bátorságát. – Tanulnak a gyerekek, tanulnak? – kérdezte, majd sokáig csak állt bénultan, hülye mosollyal.

A tanítónő megsejtette a szándékát, és kerülte őt. Künn lakott a telep szélén, a Jávoros felé, egy özvegyasszonynál, akitől szobát bérelt havi száz lejért. A titkár néha arra hajtott motorbiciklivel sötétedés után, a házzal átellenben megállt, ráhajolt a benzintartályra, és nézte az ablakot, amely gyöngé fénytől derengett. Végül egy reggel magához intette az öregasszonyt a mézszárszék elöl, a szemébe meredt, és azt mondta: – Ma este nem szeretném odahaza találni, Butukné, érti? – Az özvegyasszony már rég gyanította, hogy Zsákos mit forgat a fejében, s noha félt a telepiek pletykájától, a titkártól még inkább félt, s miután ráncolt, fogatlan szája egy ideig némán vonaglott az ijedtségtől, azt motyogta: – Hát hiszen akadni éppen akad dolgom házon kívül is...

Azon a napon Zsákos már a nyitás percétől a kocsmakörnyékén tanyázott, de nem ült le, hanem ide-oda járt a poharával, mint aki vár valakire, közben kacagott, hátba veregette még azokat is, akikről tudta, hogy görbe szemmel néznek rá; igyekezett szeretetreméltóvá tenni magát az emberek előtt annak az eljövendő eseménynek a közérzetében, amelyre várt, és mire bealkonyodott, már kapatos volt. Sokáig kószált a telepen, hogy mielőtt vizi-

tába megy, minél többen lássák, s megtévessze a gyanakvókat, aztán elindult a tanítónő lakása felé. Láta a fénylő ablakot, bekerült az udvarra, hallgatózott egy keveset az ajtó mögött, aztán kopogott. Lenke már hálóingben volt, ijedten rebbent meg, nem tudta, ki lehet az. – Ne féljen, tanító néni, én vagyok... Valami nagyon fontosat szeretnék mondani... – Zsákos elmosolyodott a sötétben. Kis csend volt, majd mozgás, motoszkálás hallatszott odabentről, a lány pongyolát kapott magára, és óvatosan megpatintotta az ajtót: – Nem halaszthatnók el ezt a fontos beszélgetést holnapra, titkár elvtárs? – kérdezte, és hangja inkább lebeszélő volt, mint elutasító, Zsákos azonban tudta, hogy most nem szabad alkudoznia; csizmáját hirtelen beékelte az ajtó s a küszöb közé, utána egész testével előrenyomakodott, s már benn is volt a szoba közepén. A tanítónő a kályha mellé húzódott, ő pedig derűs pajzánssággal pillantott a vetett ágyra, s ugyanakkor érezte a lánylakás tisztaságának bizsergető illatát. – Miért vonakodik úgy tőlem, édes tanító néni... édes kis Lenke?... Nem vagyok én emberevő... És észrevehette, hogy hónapok óta keresem a találkozást, az együttlétet... Nem tudom én tenni a szépet, mint mások, nem vagyok intellektüel, mint a kollégái... de énram bármikor, bármilyen bajban számíthat... Még lakás dolgában is... S aztán van egy kis félretett pénzem, pár ezer lej... Később elmehetnénk országos körútra, s amit maga csak kíván, én azt mind megvenném magának...

Zsebéből lapos üveget húzott elő meggylikórral, és az asztalra állította, mint aki biztos benne, hogy e vallomás után őt nem lehet elküldeni, s mindjárt le is ült az ital mellé. A lányba csak most döbbsent belé, hogy a férfi az imént pénzt is ajánlott neki, összemarkolta a mellén a pongyolát, és rimánkodón mondta: – Nagyon kérem, tegye el azt az üveget, és menjen haza... Mit szólnak az emberek, ha ilyenkor itt látják nálam?... A pénzét pedig költse arra a négy gyerekre, azoknak nagyobb szükségük van rá, mint nekem... – Zsákos kínlódott a dugóval, se-hogy sem tudta kihúzni, de még ennél is jobban ingerelte, hogy a tanítónő a családjára, a gyerekeire emlékeztette őt. – Lehet, hogy magácska ért a tanításhoz, de nem ért az ideológiához, drága kicsi Lenke... Márpedig a

mi nagy teoretikusaink megmondták, hogy a jövőben éppúgy nem lesz család, mint ahogy pénzre sem lesz szükség... Szabadszerelem lesz, a gyerekeket pedig az állam neveli... – Végül a töltőtolla szárával sikerült benyomnia a dugót, és a tanítónó felé nyújtotta az üveget, a lány azonban félretolta a kezét, és kisurrant, hogy Butuknéhoz meneküljön, de az öregasszony ajtója zárva volt, előtte keresztbe téve a seprű; most már tudta, hogy csapdát állítottak neki, és kétségbeesetten nézte, merre szaladjon egy szál pongyolában, mert a kertek végében már az erdő bizonytalan karéja sötétlett, idegeneknél pedig nem akart zörgetni, hiszen még azt gondolhatták volna, hogy a titkár öleléséből szabadult ki. Visszament hát a lakásához, hátrarántotta az ajtót, és bekiáltott a férfinak, hogy takarodjék ki, mert segítséget hív. – Megyek no, megyek, ha már ennyire szigorú – mormogta Zsákos sunyi pislogással. – Még képes volna rám húzni a nádpálcával... Elmegyek, de csak akkor, ha előbb kibékülünk... Ha megbocsát ennek a barna legénynek... Megbocsát vagy nem bocsát ?...

A tanítónó remélte, hogy végre megszabadul tőle, kényeszeredetten odanyújtotta a kezét, a titkár azonban ekkor berántotta őt a küszöbről, ölbe kapta és rádobta az ágyra. Már vad volt és erőszakos, szuszogva belefújta a pálinkabűzt a lány arcába, nyakába, és kárörvendő diadallal váltott át trágárságba az iménti kedveskedő szavakból: – Az istenét a fehérnépének! – nyögte a birkózás hevében. – Most már megdöngölöm, ha belepusztulok is! – Leszakította róla az inget, de amint hátrabillent, majd ismét előrezuhant, ágyékába élesen belemélyedt a lány összezárt térde, úgy hogy felnyögött és dühében arcul csapta a lányt; az ütéstől a tanítónónek eleredt az orra vére; ettől visszahökölt, most már szeretett volna távol lenni innen, de Lenke ugyancsak elérte a saját véréből, és sikoltozni kezdett. Valaki megzörgette az ablakot, és elszaladt, utána ismét siető léptek dobogása, kacagás, kurjantás hallatszott, majd végretáruult az ajtó, és az összecsendült emberek az özvegyet lökték előre. Butukné fekete ruhában volt, gyászba öltözött zen az estén, és az arca csak annál sápadtabbnak lát-

szott. Szomorú szégyenkezéssel állt meg a küszöbön, és csak annyit tudott mondani: – Nem való az ilyesmi, titkár elvtárs. Menjen Isten hírével, és hagyja szegénykét. – Zsákos kisurrant, rá akart gyújtani, de kettéharrapta a szájába dugott cigarettát, rohant tovább, s közben tudta, hogy a függönyök mögül, a lehúzott lámpák alattomos derengéséből is figyelik, és holnap már szélteben-hosszában pletykálni fogják csúfos kalandját. És bosszújában arra gondolt, hogy minden másként végződhetett volna, ha az a halálmadár nem rejtőzik el valahol a közelben, és nem hozza rá a népet épp a legválságosabb percekben...

Egyik reggel az erdészeti iskola étkezdéjébe hívták Butuknét, hogy menjen, mert maradt egy kis bogrács-gulyás a tegnapról, s ő ment, mint máskor, a szétszóródott gyerekek úgyis megfélelkeztek róla, és rászorult a támogatásra. Ment a szatyrával s benne a kék zománcos fazekával, bal karját a nagykendő alá rejtve, ment bizakodón, hogy íme, még az idegen is jobb szívvvel van hozzá, mint a tulajdon vére... A hatalmas főzőkályhát még be sem gyújtották, és kozmás hűvösség terjengett a konyhán, de még ennél is meglepőbb volt, hogy a kövér Bé-luskánét, aki érette üzent, sehol sem látta. Csalódásában már ki akart fordulni, amikor a titkár árnyéka magasodott föl előtte:

– Mondja, Butukné, maga tartotta nekem a gertyát?... És ha nem, miért töltötte tele pletykával Reme-telakot?... Miért mondta, hogy én öltöztetni akartam azt az úri kurvát, és hogy pénzt kínáltam fel neki?...

Az asszony pislogva hátrált, ujjait, e száraz ágakat, védekezően emelte maga elé.

– Honnan a nagy francból pottyant maga oda épp akkor?... Talán seprűnyélen érkezett?

Butukné riadozva húzódott az ajtó felé; most már látta, hogy miért csalta ide a szakácsné.

– Nehogy hozzám üssön! – motyogta. – Hiszen a fiam lehetne!

–Üssön a ménykő!... Azt hiszi, bárkivel bepiszkítom a kezem?

De csak egyre közeledett felé, s mikor az asszony kapaszkodva átlépte a küszöböt, úgy a kezére csapta az ajtót, hogy a szerencsétlen följajdult és összeesett.

Most már elécsoszoghatott a kövér Béluskáné is, hogy vizet locsoljon a csapdába ejtett nyomorult arcába, és fölemelje a földről:

– Ha érezte, hogy gyenge, mi az Isten lovának indult el?... És miféle titkárról motyog itt nekem?... Hiszen ha itt lett volna, most is itt volna, áldja meg az ég!...

És hatalmas lábait szétvetve fölemelte a kötényét, hogy bizonyítsa, ő aztán nem rejtette el Zsákost.

Mikor visszaparancsolta a kutyát az orvosi rendelő, vagyis a vadászkastély előtt, képzeletben látta Butuknét, amint erre közeledik, egyik kezét a másikkal föltámasztva, mintha egy kisebb tál kelesztett tésztát hozna könnyezve; azt is látta, ahogy befordul a kapun, és találgatni kezdte, vajon ki nyitotta rá a szemét, hogy láttelelet vétessen az összetört kezéről: talán a Halmi Sándor ötlete volt?... No és ha az övé volt is, mit ér vele?... Tanúkat úgyszemint tud állítani a vénasszony, és végül még meg is hurcoltathatja rágalmozásért és a hatóság sértegetéséért...

Butuknéről azonban ismét Tenkei Lenke jutott eszébe, a tanítónő mögül pedig Oniga mosolygott rá, és az ő szavai égették leginkább. Tehetetlenségében sötét és alattomos gyűlöletet érzett iránta; mert ha a tanítónőnek ő néptanácsbíróként léte is csak egy füstös, és óvakodik tőle, mint egy dögevőtől, ezt meg lehet érteni, de hogy a rajoni főnök is a kapcájának nézze, ez nem elvszerű... Miután leengedte az ütésre emelt szíjat, a kutya megint előrerohant, a fák tövét szimatolta, szétfújta a port a sétány szélén, majd az orrával görgetni kezdte a tojáshejakat, amelyek még mindig ott fehérlettek, mint a száraz csiperkegombák. – Ha látta volna, titkár elvtárs, ahogy hajigálta ki az ablakon... Legalább százötvenet összetört! – Az orvos persze aligha sejti, hogy neki ott is megvan a maga embere, aki mindenről beszámol; de nem a harácsolásért fogja lebuktatni, ha eljő az idő: azért teszi be neki az ajtót, mert az urat játssza, mert az „entellektüelek” közül egyedül ő az, aki rühell tegeződni vele; mert láttelelet vett az öregasszonyról, azelőtt pedig ke-

resztvíz alá tartotta a Madár Róza kölykét, csak hogy lejárassa őt, amiért még fogatot sem szerzett azon az éjszakán a nővérenek, és hagyta, hogy a lábán induljon be szülni...

Megkerülte a kastélyt, átment a patakiadon, és fölfele indult, az erdőnek; jó ideig nem törődött a kutyával, amely szabadon bókászott, már az sem érdekelte, hogy ő maga hova lyukad ki, annyira zaklatták az egymásra torlódo események; a tanítónő még akkor hajnalban öszszecsomagolt, és elszaladt innen, de amióta szétterjedt a híre, hogy ő rátört és erőszakoskodott vele, s hogy az elején meg akarta szöktetni, Vilma külön alszik a gyermekekkel... Szótlanul jön-megy, a szeme merev és száraz-fényű, s ha valamiért megszólal, a hangja mindjárt leful-lad. S mintha megzavarodott volna, lomposan-borzasan jár, lábát kitaposott férficipőbe bújtatja, hogy önmagától is elriassza a csúfos kaland után. A négy kicsi még este is idegenül kunkorgatja a fejét a takaró alól, és koravén szomorúsággal találgatja, hogy mi a szándéka velük... Néha szeretne odaborulni az ágyra, hogy magához ölelje őket, máskor azonban, amint meglátja bámész és masza-tos arcukat, csüngő gyertyáikat, inkább botot ragadna, hogy elűzze őket...

Már nem is annyira a kaland emléke kínozza, mint inkább a pletyka, az egyetlen eszköz, amellyel a gyűlölői most törleszteni igyekeznek a háttérből. Már arról is suttogtak, hogy leütötte a tanítónőt, mert az a szemébe vágta, hogy inkább meghalna, semhogy leadja magát egy ilyen füstösnek... Erről ismét Butukné jutott eszébe, aztán ismét Oniga, és megállt egy kis tisztás szélén, ahol a fák mögül ferdén hullott be a fény és nyugtalanító csend volt: vajon Tenkei Lenke nem azért szaladt el, hogy fel-jelentse őt?... Vajon Béluskáné nem kotyogta máris ki, hogy segédkezett az özvegyasszony megveretésében?... S vajon Lenke bosszúból nem keres egy fontos embert, aki-nek fölkinálkozik, csakhogy kivizsgálják az ügyét, és elég-tételt kapjon?... És ez a képzelgés volt a legszönyűbb, mert a szorongás összekeveredett benne a féltékenységgel, és már látta is, ahogy a tanítónő ölelkezik és csókoló-zik azzal, akinek a napokban meg kell érkeznie, hogy föl-mérje a helyzetet... Megfordult és visszaindult az erdő-

szeti iskola konyhájára. Épp ebédidőben érkezett; az első csoport munkásnak már tálaltak, Béluskáné ott állt a kályhánál, és vörösre gőzölt arca előtt úgy surrant a pára, ahogy a hold tányérja úszik néha a felhők között; mikor a titkár belépett, sietve kavargatni kezdte a pörköltöt egy óriási lábasban. Zsákos odament hozzá, de igyekezett leplezni aggodalmát:

– Mit főznek ki már megint a jónép ellen?...

Az asszony dühös-bizalmasan csapta le a fedőt.

– Egy kicsit azért maga is ért a keveréshez!

A titkár fanyalogva ráncolta az orrát:

– Csak nehogy a keverésből kavarodás legyen, mert akkor a szakácsnékat is kidunsztolják...

– Engem aztán nem! – virult ki még vörösebben az asszony arca a párában. – Nincs énnékem semmi bűnöm a világon. Legföljebb az elvesztett leányságom!

De már kétkedőn tekintett a titkásra, nem tudta, merőről fúj most a szél. Zsákos félrefordulva kérdezte:

– Beszél-e valakivel ezekben a napokban?... Mert nem szeretném, ha eljárna a szája...

– Nem beszéltem én senkivel – mondta a szakácsné meggyőző indulattal. – Miről is beszéltem volna?...

– No, épp azért. Bárki faggatja, maga nem látott semmit, nem tud semmiről, érti?... Itt sem volt, mikor az a boszorka rosszul lett, és estében összetörte magát...

Az étkezdében vagy harmincan ebédeltek: nagy darab, cserfakéregarcú munkások ültek a padokon, és mohón kanalzták a levest, csattogó állkapcsokkal szaggatták a húst; nyakukon erős, szíjas ráncok gyűrődtek, mint a bagariacsizmán. Zsákos nem is tudta, miért jött közéjük: talán figyelmeztetésként, hadd lássa Béluskáné, hogy ellenőrzi a kosztot. Végigsétált az asztalok között, majd megállt az egyiknél, a tálból kimert egy kanál zsírtalan lötytyöt, és magasról visszacsurgatta. Mindennap ez a lőre volt, kevéske liszttel behabart hagyma- vagy fokhagymaleves meg gidóhús, „cicuja”. Ezt a kocát is addig kéne korbácsolni, amíg fölrepedt bőre alól kifordul a háj, amit a bükkfagatyasok pénzéből szedett magára! – gondolta eltelve gyűlölettel mindenki iránt. Már ott tart, hogy nemcsak a szatyrát tömi meg hússal, liszttel, cukorral, de talán még a pofazacskójában is élelmet lop haza, mint a

borz! Tudta, hogy egyelőre nem csaphat le rá, de belekötni bármibe beleköthet, hadd remegjen az a ragacsos szilvásgombóc, legalább befogja a lepcsest...

Miközben az asztalok között sétált hátratett kézzel, ő maga is tudta, hogy nem a szakácsnéra dühös, hanem Onigára, tőle tartott a legjobban. S most itt volt ez a káderiskola-lehetőség is, ami épp jól jött volna a felfordulásban, és a telepiek is elhallgattak volna, látván, hogy őt továbbra is kegyelik, s mire visszatért volna Brassóból vagy Bukarestből, kinek-kinek kioszthatta volna a magáét, érdeme szerint... Ezek után azonban előfordul, hogy kútba esik az ügy, esetleg mást küldenek helyette, s ezt sajnálta a leginkább, ettől lett keserű a szája és homályos a tekintete; de még azon a ködön át is, ami eléje ereszkedett, észrevette Bárány Lajost, aki a legelső pad bal oldalán ült, a fal mellett, és egy főtfőjeget igyekezett fölbontani kapzsin és aggódón, mintha félne, hogy kikapják a kezéből, mielőtt a szétnyíló csontok alatt megpillantja az ígéretesen rózsaszín velőt. Zsákos először nem hitte, hogy ő az, de amikor látta, hogy valóban a remete ül ott, annyira kihívásnak tekintette a jelenlétét, hogy szinte fölkacagott. Megállt előtte az asztalnál, mutatóját beledöfte a gidó szemüregébe, és a fejet föltartva üvöltöni kezdett:

– Mit keres itt, hé?!... És hogyhogy a legjobb falatot kapta?!... A sáska után mindjárt velőre fajult meg a foga?!...

És utána a csontot belevágta a tányérba. Bárány az arcához kapott, homlokáról, hajáról csurgott a lé, és a tárkony úgy tapadt meg az ábrázatán, mintha leforrázott szemöldökének a szájai volnának. Nem tudta, hogy mit vétett, ő az egyik megbetegedett erdésztől kapta az ebédjegyet, és a munkások is fenyegetően nézték Zsákost az elhalkult kanálcörgésben. Bárány kifelé bicegett, könnyei elkeveredtek a levessel, de a titkár még utánahajigált néhány szitkot, hadd lássák ezek az osányok, kivel van dolguk:

– Nem elég, hogy ide dugja a pofáját, a tetejébe egyenesen az élmunkások asztalához telepszik le!... Hát mit termel ő?!... Legfőljebb tetűt meg bolhát!...

És élvezte, hogy négy-öt kemény arcú, darócruhás ember, aki eddig gyilkosként villogtatta a szemét, most minden szájalma mellett mégis elvigyorodott a különös remete állapotán.

Eloldotta a kutyát, és az étkezdéből egyenesen a kocsmába ment. A piacon kellett átvágnia, a zöldséges asztalok meg az üzletek előtt; itt-ott kis csoportosulást látott, de most nem szólt senkihez, elkerülte ezt a „szemetet”, amely vinnyog, ha rálép, de rögtön összesűg a háta mögött, mielőtt továbbhalad. Leült az egyik asztalhoz a terem mélyén, és egy deci sligovicát kért, aztán még egyet. Az első kortyokat meg sem érezte, de a harmadik, negyedik pohár után emelkedni kezdett vele a kocsmá, és minden ellenségén győzött, és minden célja könnyen elérhetővé vált. Már csodálkozott is egész napi vergődésén, képzelgésén, szorongásán, miközben időnként a kínok kínját állta ki, hiszen ő most is az, aki eddig volt, itt még minden tőle függ. S már látta, hogy Oniga egy-két napon belül hívhatja a rajonhoz, konyakot vesz elő az íróasztala fiókjából, mint annak idején, hosszú évekkal ezelőtt, mikor megjöttek terepről, a kollektivizálásból, és mosolyogva, a régi barátsággal koccint:

– Te János, veled már marháskodni sem lehet?... Talán nem tudtam, hogy csak irigykedésből mószeroltak be az ellenségeid, s hogy egy szó sem igaz abból a temetési cirkuszból?...

A képzelt beszélgetés földézte benne azokat az időket, amikor a fűrésztelep csarnokai épültek idefenn, és ő a keverőgép alól kapkodta ki és tolt a felvonóra a nyersbetonnal telecsurgatott vastaligákat. Keveset fizettek a segédmunkásoknak, de ki törődött vele; műszak után kaptak egy-egy fél cipőt is ingyen, s ha elfogyott a cigaretta az állásokon, ő csikkekből sodort szivarat küldött föl nekik egy darab cementzsákon, és még meg is gyújtotta, és boldogan pislogott fölfelé a visszacsurgó beton meg habarcs záporában. Szó nélkül húzta le a napi tíz órát, mert tudta, hogy ki-ki szakmát tanul majd itt, és az építőkből verbuválják majd a gépészeket, cirkulásokat, talán

még a hivatalnokokat, munkavezetőket is... Ha nem a betonkeverőnél buzgólkodott, akkor téglát hordott saroglyán, néha negyvenet is fölrakott, és röhögött rajta, hogy a pali, aki elől megy, rogyan meg a terű alatt, pedig őneki hátul nagyobbat kell emelnie. A fordulókban, amikor a másiknak már szakadt le a karja, hagyta, hogy megszusszanjon, ő maga pedig, fajtájának örökvidám természete szerint, meszes gumicsizmájában is mókázni kezdett az álláson, pörgött-forgott, csujjogott, tolt a kalapját előre-hátra, kivágott egy-egy szabályos legényest. Akkor volt ő agitátor igazán, mert aki nézte, annak megjött a kedve étlen-szomjan is a munkához, s ő életében először érezte úgy, hogy egyenrangú a pallérral, a mérnökkel, az építőtelep vezetőjével. Követelhetett több vastaligát, jobb kosztot, védőfelszerelést, s mikor megválasztották KISZ-titkárnak, még a főmérnököt sem kímélte, oda-odapörkölt neki a gyűléseken, hogy fogalma sincs arról, ami körülötte történik, pedig még azt is tudnia kellene, hogy melyik kőművesnek mikor szül a felesége, mert ilyenkor az ember leissza magát, és feléje sem néz az építőtelepnek... A jónép hangosan kacagott, még bele is tapsolt a felszólalásaiiba, és Oniga, aki az építőtelep párttitkára volt, később pedig területi instruktör, feléje vágott a szemével és biztatta: – Mondjad csak, ne félj senkitől! –, s mihelyt mód adódott rá, elküldette egy nyolchónapos tanfolyamra Brassóba, ahol összeismerkedett Vilmával, a szakszervezethez kiemelt téglagyári lánnyal... Milyen szép is volt még akkor az egyszerű lódenében is...

Így kezdődött az ő szebbik élete. Akkoriban ki volt éleződve az osztályharc, arra nagyon jól emlékszik Oniga elvtárs, sőt ő emlékszik a legjobban és ha hívatja holnap vagy holnapután, így fogja kezdeni: Te Jancsi, azt hiszed, elfelejtettem én azokat az időket, amikor pucér fenékkal is téglát téglára raktunk, és újságpapírba sodortunk cigarettát, úgy hogy amikor szívni kezdtük, a föllobbanó láng még a szemöldökünket is leperzselte?... Eredj a paszulyba... Ami pedig azt a temetési históriát illeti, ne nyugtalankodj... – Ismét forróság járta át, és az újabb izgalmat újabb pohár pálinkával kellett leönteni. Miközben odakünn fel-alá nyargalászott a farkaskutya,

neki piros foltok tűnédeztek fel az arcán meg a homlokán, és Csocsujra gondolva könnyezni kezdett. Igen, jóvátesz ő most már mindent... Előbb-utóbb felmegy a központhoz, és elintézi, hogy kihantolják az öreget, és hogy katonazenekarral, díszpompával temessék el, díszsírhelyre... És akkora sírkövet állíttat neki, mint egy templomtorony hadd lássák, nem akárkinek az apja nyugszik ott, hanem a ZSÁKOS JÁNOSE...